

Samen bouwen aan schoolontwikkeling

Een werkmodel voor onderzoekssamenwerking tussen onderwijspraktijk, hogescholen en universiteiten

Introductie

Welke randvoorwaarden of condities dragen bij aan schoolontwikkeling door onderzoekssamenwerking tussen onderwijspraktijk en hoger onderwijs?

Deze handreiking geeft de belangrijkste bevindingen weer uit de [literatuurstudie](#) van de Universiteit Utrecht en onderzoeks- en adviesbureau Oberon naar onderzoeks-samenwerking gericht op schoolontwikkeling. Deze studie is uitgevoerd in het kader van het flankerend onderzoek naar werkplaatsen onderwijsonderzoek. De uitkomsten zijn samengevat in een werkmodel. Het model beschrijft de verschillende actoren die in onderzoekssamenwerking – scholen, universiteiten en hogescholen, externe bureaus – kunnen samenkomen. Of en hoe al deze partijen samenwerken, verschilt per situatie.

Wil je ook werken aan brede kennisdeling en schoolontwikkeling door onderzoekssamenwerking te zoeken tussen onderwijspraktijk, hogescholen en universiteiten? Het model in deze handreiking geeft hier inzicht in en biedt je de mogelijkheid je eigen model van samenwerking te bouwen, evalueren of versterken. Het werkmodel kun je dan ook zelf aanpassen aan je eigen situatie. Aan het einde van deze handreiking is een bouwplaat-model toegevoegd om te gebruiken in de eigen context.

Je kunt dit model printen of naar beneden scrollen. Ook kun je via de links doorklikken naar volgende pagina's of meer informatie.

Hoger onderwijs

Schoolontwikkeling

School

Andere partijen

Werkplaats onderwijsonderzoek

Klik op een bol in het model voor meer informatie over het betreffende onderwerp.

Conditie:

- Gedeelde uitdaging
- Communityvorming
- Gedeelde repertoire van interactie en communicatie

In een zogenoemde werkplaats komen leraar-onderzoekers en onderzoekers (virtueel en/of fysiek) samen om gezamenlijk te werken aan schoolontwikkeling, zowel praktijkgericht als kennisgericht. Een werkplaats werkt als het ware als een leergemeenschap, die aan te passen is voor iedere context. De school en het schoolbestuur bepalen samen met de instellingen voor hoger onderwijs hoe de werkplaats eruit ziet.

Werkplaats onderwijsonderzoek

Let bij het opzetten van een werkplaats wel op de volgende randvoorwaarden voor een succesvolle samenwerking:

- Een **gedeelde uitdaging**, waarbij alle betrokkenen samenwerken aan het nastreven van een gemeenschappelijk doel met producten die aansluiten bij de eigen context. Onderzoekssamenwerking is met name succesvol als het praktijkrelevant is.
- **Communityvorming**, dat wil zeggen dat er de wederzijdse relaties tussen leden van de gemeenschap zijn: vertrouwen en gedeelde verantwoordelijkheid. Belangrijk hierbij is dat er erkenning is voor elkaars expertise en er gewerkt wordt in gelijkwaardigheid.
- **Gedeeld repertoire van interactie en communicatie** tussen de leden: er is sprake van veelvuldig contact over taken en verantwoordelijkheden zodat deze duidelijk afgestemd en belegd worden.

Samenwerking tussen HO-onderzoekers, studenten en leraar-onderzoekers levert complementaire kennis – de kennis over en weer wordt verrijkt. Wanneer er een grote diversiteit is aan leraren en onderzoekers (en derden) binnen een werkplaats leidt dit tot verdere kennisontwikkeling binnen de samenwerking. Een tweede opbrengst van samenwerking is dat er meer relevante onderzoeksvragen geformuleerd worden en dat de bevindingen in de praktijk toepasbaar zijn. Tot slot draagt samenwerking bij aan de professionele ontwikkeling en kritische houding van leraren.

Conditie:

- Vruchtbare onderzoekscontext
- Leercultuur
- Verander capaciteit
- Betrokkenheid

De onderwijspraktijk – de scholen – is de bron voor onderzoeksvragen. Maar hoe koppel je als school praktijk en onderzoek aan elkaar? En hoe realiseer je dan **schoolontwikkeling**?

School

Schoolontwikkeling werkt wanneer scholen een op ontwikkeling en verandering gerichte structuur en cultuur kennen. Dat betekent o.a.:

- Dat **verandercapaciteit** nodig is om systematisch en continu te veranderen. Dit zit bijvoorbeeld in de persoonlijke capaciteit van leraren, transformationeel schoolleiderschap, samenwerken en kennisdelen.
- Dat er ruimte en tijd beschikbaar zijn voor professionalisering en het doen van onderzoek en dat er sprake is van een **vruchtbare onderzoekscontext**. De schoolleiding stimuleert dit, bijvoorbeeld door actief te monitoren of de leiding te nemen bij een onderzoek.
- Dat binnen de school het stellen van vragen en het beginnen van onderzoek geaccepteerd is (**leercultuur**). Dit is te versterken door leraar-onderzoekers een sleutelrol te geven bij het opstarten van veranderingen.

- Dat onderzoeksproducten intern breed beschikbaar zijn, zodat kennis binnen de school gedeeld wordt.

Bij onderzoekssamenwerking in een **werkplaats** is **betrokkenheid** een belangrijke voorwaarde. Dit kan door enerzijds het onderzoek te koppelen aan de expertise- of interessegebieden van de leraar-onderzoekers en anderzijds door de onderzoeksvraag te laten voortkomen uit de praktijk. Wel blijkt dat de mate van betrokkenheid van leraren afhangt van de vorm van het onderzoek. Hier moeten de partijen rekening mee houden bij het opzetten van een onderzoek. Gedeeld eigenaarschap en verantwoordelijkheid vanuit school en de leraren in de werkplaats vergroten eveneens een vruchtbare samenwerking. Dit geldt voor zowel het primair, voortgezet als middelbaar beroepsonderwijs.

Onderzoekssamenwerking levert de scholen/besturen: meer kennis, versterkte professionele ontwikkeling en kritische houding van leraren en praktijkgerichte onderzoeksproducten die **schoolontwikkeling** mogelijk maken.

Hoger onderwijs

Deelnemers:

- Hogescholen & universiteiten
- Wetenschap/lectoraten
- PABO's/lerarenopleidingen

In onderzoekssamenwerking gericht op [schoolontwikkeling](#) werken onderwijspraktijk en hoger onderwijsinstellingen – HBO en universiteiten – samen.

Hoger onderwijs

Om de onderzoekssamenwerking met de onderwijspraktijk te laten slagen, zijn er voor het hoger onderwijs twee randvoorwaarden te benoemen:

- Net als bij leraren is het ook voor onderzoekers van hoger onderwijsinstellingen belangrijk dat het onderzoek aansluit bij de eigen expertise- of interessegebieden. Daarmee vergroot ook voor hen de **betrokkenheid**.

- De onderzoeksvraag moet ook onderzoek of verrijking van de **wetenschappelijke theorie** mogelijk maken. Een praktijkvraag leent zich daar niet altijd voor. Door bijvoorbeeld meerdere scholen, rondom eenzelfde onderzoeksvraag, maar vanuit verschillende contexten, mee te laten werken in een werkplaats is het mogelijk om zowel de praktijk als de wetenschappelijke theorie een plaats te geven. Hierdoor wordt er massa gecreëerd, is het mogelijk te generaliseren en daarmee wetenschappelijke theorie te ontwikkelen. De specifieke context van de verschillende participerende scholen kunnen daarnaast verdiepend kwalitatief inzicht geven.

De opbrengst van samenwerking met scholen is dat het de kennis van onderzoekers vergroot en helpt bij het praktijkgericht maken van de onderzoeksproducten.

Deelnemers:

- onderzoeksbureaus
- expertisecentra

Onderzoekssamenwerking gericht op [schoolontwikkeling](#) vraagt soms ook input van anderen, naast scholen en hoger onderwijsinstellingen.

Andere partijen

In een werkplaats is het mogelijk samen te werken dan wel gebruik te maken van bevindingen van bijvoorbeeld onderzoeksbureaus, expertisecentra of bedrijfsleven.

De samenwerking met externen biedt de mogelijkheid om de **kennis** van leraar-onderzoekers en onderzoekers verder te vergroten en draagt daarmee ook bij aan verdere **professionalisering** van de betrokkenen.

Schoolontwikkeling

Schoolontwikkeling betekent veranderingen op een school om kwaliteit van het onderwijs en de professionaliteit van leraren te bevorderen.

Randvoorwaarden of condities die schoolontwikkeling stimuleren zijn:

- De persoonlijke capaciteit van leraren
- Transformationeel schoolleiderschap
- Samenwerking
- Kennisdeling door collega's

Onderzoekssamenwerking in een op de eigen context ontwikkelde **werkplaats** kan schoolontwikkeling verder versterken, door kennisontwikkeling en kennisdeling tussen leraren en onderzoekers uit het hoger onderwijs. Voorwaarde voor succesvolle schoolontwikkeling is **verandercapaciteit** bij scholen.

Tot slot

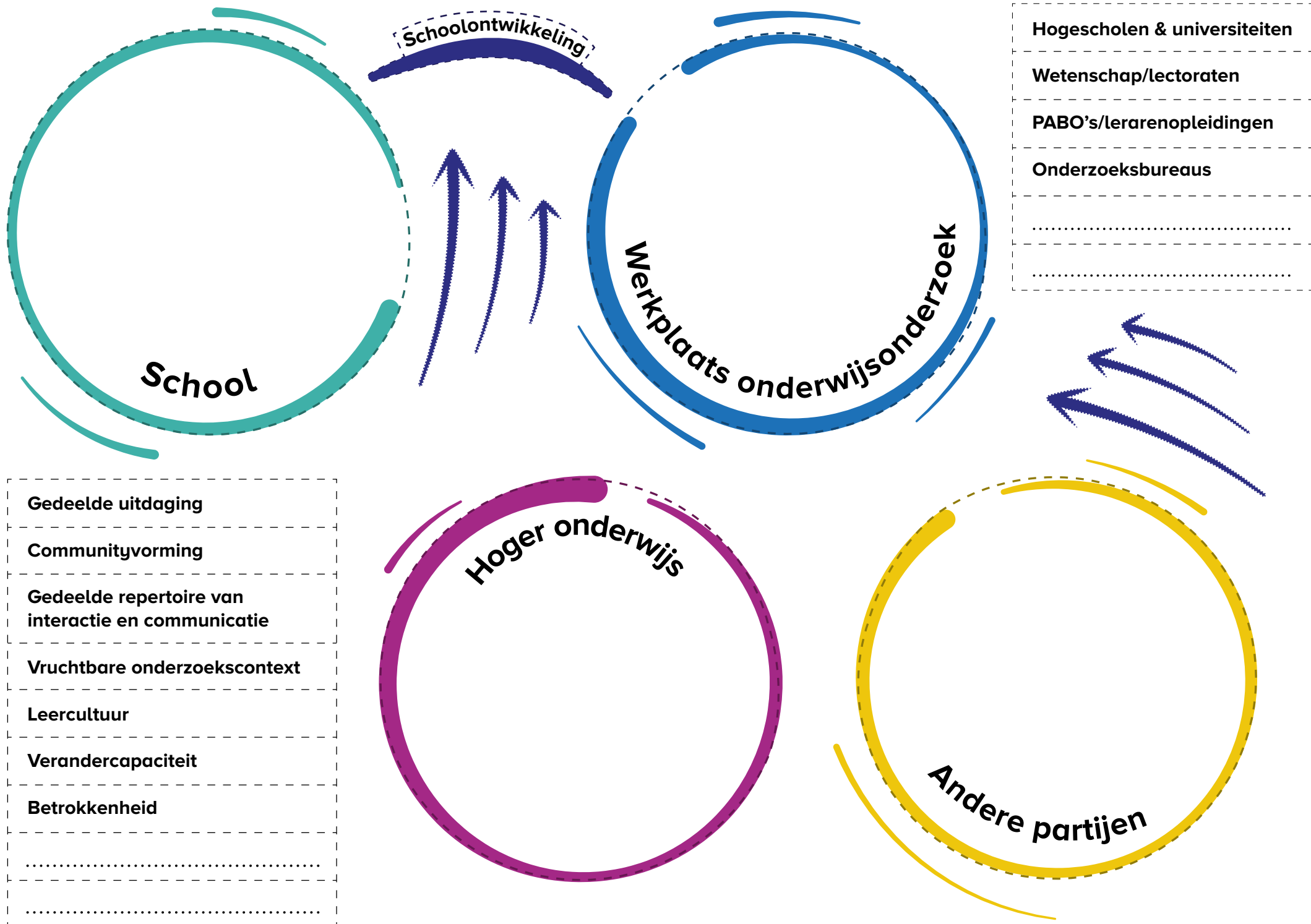
Positie van de bollen

Dit werkmodel is een weergave van de organisaties die mee kunnen werken binnen een onderzoekssamenwerking gericht op schoolontwikkeling. Afhankelijk van de eigen onderzoeksvraag en de eigen context veranderen de 'bollen' in het model. Meer inzet vanuit het hoger onderwijs vergroot bijvoorbeeld de rol in de werkplaats en daarmee de bol in het model. Als er voor een bepaald vraagstuk geen derden meewerken, ontbreekt deze 'bol' in dat geval.

Zelf aan de slag

Wil je werken aan schoolontwikkeling door samen te werken met onderwijspraktijk, hogescholen en universiteiten? Gebruik het werkmodel om het gesprek met partners in jouw omgeving aan te gaan en ieders invalshoek te waarderen. Je kunt het model gebruiken om samenwerking op te zetten, te evalueren of te versterken. Print dan de bouwplaat op de volgende pagina uit. Gebruik de verschillende onderdelen van het model en positioneer ze op de manier zoals de samenwerking er bij jullie uit kan zien.

Colofon

Deze handreiking is gebaseerd op het literatuuronderzoek
[‘Succesvolle werkplaatsen: wat is er nodig voor een vruchtbare
onderzoekssamenwerking tussen onderwijspraktijk, hogescholen en
universiteiten?’](#)

Itzél Zuiker, Willemijn Schot en Claudy Oomen
Onderwijsadvies & training, Universiteit Utrecht
Angela de Jong, Ditte Lockhorst en Ton Klein
Oberon

Aan deze handreiking werkten verder mee:
Anne Ketelaar (Oberon) en Marijn van Bosbeek (Saus! Digitale Producties)